

Служба „Преса и
информация“

Съд на Европейския съюз
ПРЕССЪОБЩЕНИЕ № 85/22
Люксембург, 17 май 2022 г.

Решения по дело C-600/19 Ibercaja banco,
по съединени дела C-693/19 SPV Project 1503, C-831/19 Banco di Desio e
della Brianza и др.
и по дела C-725/19 Impuls Leasing România и C-869/19 Unicaja Banco

**Неравноправни клаузи в потребителските договори: националните
процесуални принципи не могат да бъдат пречка за упражняването на правата,
които правните субекти черпят от правото на Съюза**

*Принципът на ефективност изисква ефективен контрол върху потенциалната
неравноправност на клаузите*

С решенията си от днес Съдът, заседаващ в голям състав, се произнася по няколко преюдициални запитвания, отправени от италиански, румънски и испански съдилища, които се отнасят до тълкуването на Директива 93/13/ЕИО¹ относно неравноправните клаузи в потребителските договори.

На Съда е поставен въпросът дали националните процесуални принципи (като принципа на силата на пресъдено нещо) могат да ограничат правомощията на националния съд — в частност на съда по изпълнението — за преценка относно евентуално неравноправния характер на договорни клаузи. Съвместими ли са с Директива 93/13 вътрешни процесуално-правни положения, които не допускат такава преценка в рамките на изпълнителното производство (включително служебно от съда по изпълнението) поради наличието на предходни национални съдебни решения?

В това отношение Съдът припомня значението на **принципа на силата на пресъдено нещо** както в правовия ред на Съюза, така и в националните правни системи. Всъщност, за да се гарантира стабилността на правото и на правоотношенията, както и доброто правораздаване, е необходимо съдебните решения, които са станали окончателни след изчерпване на наличните способности за защита или след изтичане на предвидените за тази защита срокове, да не могат повече да бъдат оспорвани².

Въпреки това, най-напред, Съдът припомня, че въведената с Директива 93/13 система на защита се основава на идеята, че потребителят е в положение на по-слаба страна спрямо продавача или доставчика от гледна точка както на преговорните си възможности, така и на степента си на информираност³. С оглед на това положение на по-слаба страна Директива 93/13 предвижда, че неравноправните клаузи не са обвързващи за потребителя. Става въпрос за императивна разпоредба, с която се цели замяната на формалното равновесие по договора с действително равновесие⁴.

По-нататък, Съдът посочва, че националният съд е длъжен служебно да преценява неравноправния характер на договорните клаузи, попадащи в приложното поле на

¹ Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).

² Решение от 6 октомври 2009 г., Asturcom Telecomunicaciones, [C-40/08](#).

³ Решение от 26 януари 2017 г., Banco Primus, [C-421/14](#).

⁴ Решение от 21 декември 2016 г., Gutiérrez Naranjo и др., [C-154/15](#), [C-307/15](#) и [C-308/15](#) (вж. [Прессъобщение № 144/2016](#)).

Директива 93/13⁵, и че държавите членки са длъжни да предвидят подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи⁶.

По принцип правото на Съюза не хармонизира производствата, по реда на които се преценяват твърденията за неравноправност на договорна клауза, поради което тези производства се уреждат от вътрешния правен ред на всяка държава членка. Националните процесуални разпоредби трябва да бъдат съобразени с **принципа на ефективност**, тоест да отговарят на изискване за ефективна съдебна закрила⁷. В това отношение Съдът счита, че при липса на ефективен контрол върху потенциалната неравноправност на клаузите от съответния договор не би могло да се гарантира спазването на предоставените с Директива 93/13 права⁸.

Четири решения от днес са постановени от Съда въз основа на тези съображения.

Дело C-869/19, Unicaja Banco

Запитването е отправено в рамките на спор между L и Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, чийто правопреемник е Unicaja Banco SA, по повод на това, че националният въззивен съд не е разгледал служебно основание, изведено от нарушение на правото на Съюза. Банката е предоставила на L ипотечен кредит. Договорът съдържа „клауза за долен праг“, по силата на която променливият лихвен процент не може да падне под 3%. L предявява иск срещу банката за обявяване на въпросната клауза за недействителна и за възстановяване на недължимо платените суми, като поддържа, че клаузата трябва да се обяви за неравноправна поради липса на прозрачност. Първоинстанционният съд уважава иска, като същевременно ограничава във времето реституционните последици в съответствие с националната съдебна практика. Сезиран от банката, въззивният съд не постановява пълно възстановяване на сумите, платени на основание клаузата за „долен праг“, тъй като L не е обжалвала първоинстанционното решение. Съгласно испанското право, ако част от решението не е обжалвана от нито една от страните, въззивният съд не може да я отмени или измени. Това правило е сходно със силата на пресъдено нещо. Затова **Върховният съд на Испания** отправя запитване до Съда относно съвместимостта с правото на Съюза на националното право, и по-специално на обстоятелството, че национална юрисдикция, която е сезирана с жалба срещу решение, ограничаващо във времето възстановяването на сумите, недължимо платени от потребителя въз основа на неравноправна клауза, не може да разгледа служебно основание, изведено от нарушение на Директива 93/13, и да постанови пълно възстановяване на посочените суми.

Припомняйки практиката си, **Съдът потвърждава, че правото на Съюза не допуска национална съдебна практика, която ограничава във времето реституционните последици само до недължимо платените в приложение на неравноправна клауза суми, след като е обявено съдебното решение, с което е установена тази неравноправност**⁹.

Съдът счита също, че прилагането на разглежданите принципи на националното съдебно производство би могло да направи невъзможна или прекомерно трудна защитата на тези права, като по този начин би се засегнал принципът на ефективност. Всъщност **правото на Съюза не допуска прилагането на принципи на националното съдебно производство**, по силата на които **национална юрисдикция, която е сезирана с жалба срещу решение, ограничаващо във времето възстановяването на сумите, недължимо платени от потребителя въз основа на клауза, обявена за неравноправна, не може служебно да разгледа основание, изведено от нарушение на Директива 93/13, и да постанови пълно възстановяване на посочените суми**, когато липсата на оспорване на това

⁵ Решение от 14 март 2013 г., Aziz, [C-415/11](#) (вж. [Прессъобщение № 30/13](#)).

⁶ Решение от 26 юни 2019 г., Addiko Bank, [C-407/18](#).

⁷ Решение от 10 юни 2021 г., BNP Paribas Personal Finance, [C-776/19—C-782/19](#) (вж. [Прессъобщение № 100/21](#)).

⁸ Решение от 4 юни 2020 г., Kancelaria Medius, [C-495/19](#).

⁹ Решение Gutiérrez Naranjo и др., [C-154/15](#), [C-307/15](#) и [C-308/15](#), посочено по-горе.

ограничаване във времето от страна на съответния потребител не се дължи на пълната му пасивност.

Дело C-600/19, Ibercaja banco

Запитването е отправено в рамките на спор между МА и Ibercaja Banco SA по повод на **искане за заплащане на лихвите, дължими на банковата институция поради неизпълнението** от МА и РО на сключения между тези страни **договор за ипотечен кредит**. Компетентният съд постановява принудително изпълнение въз основа ипотечния акт на Ibercaja Banco и разрешава налагането на възбрана върху имота в тежест на потребителите. МА изтъква неравноправния характер на клаузата за лихвите за забава и на клаузата за долен праг едва в хода на изпълнителното производство, и по-конкретно след публичната продажба на ипотекирания имот, тоест когато поради действието на силата на пресъдено нещо и на преклузивния срок нито съдът може да провери служебно неравноправния характер на клаузите, нито потребителят може да се позове на неравноправността на посочените клаузи. Договорът е бил проверен служебно при образуването на производството за принудително изпълнение върху ипотекиран имот, без обаче проверката на спорните клаузи да е изрично упомената или мотивирана.

Според Съда **правото на Съюза не допуска национална правна уредба, която поради действието на силата на пресъдено нещо и на преклузивния срок не позволява нито на съда да провери служебно неравноправния характер на договорни клаузи в производството по принудително изпълнение върху ипотекиран имот, нито на потребителя — след изтичането на срока за подаване на възражение — да се позове на неравноправността на посочените клаузи в това производство или в последващо производство по установителен иск, когато въпросните клаузи са били проверени служебно от съда относно евентуално неравноправния им характер, но съдебното решение, с което се допуска принудителното изпълнение върху ипотекирания имот, не съдържа никакви мотиви, дори в обобщен вид, свидетелстващи за извършването на тази проверка, и в това решение не е посочено, че преценката на съда след посочената проверка повече не може да бъде оспорвана, тъй като не е направено възражение в посочения срок.**

При все това, **когато производството по принудително изпълнение върху ипотекиран имот е приключило и правото на собственост е прехвърлено на трето лице, съдът вече не може да извършва проверка на неравноправния характер на договорни клаузи, която би довела до отмяна на актовете за прехвърляне на собствеността и би поставила под въпрос правната сигурност на вече извършеното прехвърляне на собственост на трето лице. При това положение обаче потребителят трябва да може в последващо отделно производство да се позове на неравноправния характер на клаузите на договора за ипотечен кредит, за да може ефективно и пълно да упражни правата си по Директивата, за да получи обезщетение за причинените от прилагането на тези клаузи парични вреди.**

Съединени дела C-693/19, SPV Project 1503, и C-831/19, Banco di Desio e della Brianza и др.

Запитванията са отправени в рамките на спорове, от една страна, на SPV Project 1503 Srl и Dobank SpA като довереник на Unicredit SpA с YB, и от друга страна, на Banco di Desio e della Brianza SpA и други кредитни институции с YX и ZW, по повод на **производства за принудително изпълнение по изпълнителни основания, придобили сила на пресъдено нещо**. Италианският съд по изпълнението поставя въпроса за неравноправния характер на съдържащите се в договори за финансиране клаузи, предвиждащи неустойка и лихва за забава, както и за неравноправния характер на някои клаузи от договори за поръчителство. Въз основа на тези договори вискателите са се снабдили със заповеди за изпълнение, които са влезли в сила. Съдът по изпълнението обаче отбелязва, че съгласно вътрешните процесуално-правни положения при липса на възражение от страна на потребителя силата на пресъдено нещо на заповед за изпълнение обхваща липсата на

неравноправност на клаузите на договора за поръчителство, дори когато съдът, издал заповедта, изобщо не е разглеждал изрично неравноправния характер на тези клаузи.

Съдът счита, че такава национална правна уредба **може да изпразни от съдържание задължението на националния съд да извърши служебна проверка на евентуално неравноправния характер на договорните клаузи**. Изискването за ефективна съдебна закрила налага съдът по изпълнението да може да прецени, включително за първи път, евентуалния неравноправен характер на договорните клаузи, послужили като основание за издаването на заповед за изпълнение от съда по искане на взыскател, срещу която длъжникът не е възразил.

Дело C-725/19, Impuls Leasing România

Запитването е отправено в рамките на спор между IO и Impuls Leasing România IFN SA по повод на възражение срещу изпълнението, подадено срещу действията по принудително изпълнение по отношение на договор за лизинг. Румънският съд посочва, че договорът за лизинг, въз основа на който е започнало изпълнителното производство, съдържа определени клаузи, които могат да се считат за неравноправни.

Румънската правна уредба обаче не позволява на съда по изпълнението, сезиран с възражение срещу това изпълнение, да преценява служебно или по искане на потребителя неравноправния характер на клаузите на сключен между потребител и продавач или доставчик договор, който представлява изпълнително основание, тъй като е налице иск по общия ред, в рамките на който съдът, който разглежда този иск, може да провери неравноправния характер на клаузите на такъв договор. Действително, сезиран с отделен иск (извън изпълнителното производство), съдът в исковото производство може да спре изпълнителното производство. Потребителят, който иска спиране на изпълнителното производство, обаче е длъжен да внесе обезпечение, изчислено въз основа на стойността на предмета на иска.

Според Съда е вероятно длъжникът, който не е изпълнил своето задължение за плащане, да не разполага с необходимите финансови средства, за да учреди необходимото обезпечение. Освен това тези разходи не следва да възпират потребителя да сезира съда за целите на проверката на евентуалния неравноправен характер на клаузите особено когато стойността на предмета на предявените искове значително надвишава общата стойност на договора.

Ето защо Съдът счита, че правото на Съюза не допуска такава национална правна уредба.

ЗАБЕЛЕЖКА: Преюдициалното запитване позволява на юрисдикциите на държавите членки, в рамките на спор, с който са сезирани, да се обърнат към Съда с въпрос относно тълкуването на правото на Съюза или валидността на акт на Съюза. Съдът не решава националния спор. Националната юрисдикция трябва да се произнесе по делото в съответствие с решението на Съда. Това решение обвързва по същия начин останалите национални юрисдикции, когато са сезирани с подобен въпрос.

Неофициален документ, предназначен за медиите, който не обвързва Съда

Пълният текст и резюмето на съдебните решения ([C-600/19](#), [C-693/19](#) и [C-831/19](#), [C-725/19](#), [C-869/19](#)) са публикувани на уебсайта CURIA в деня на обявяването

За допълнителна информация се свържете с Илияна Пальова ☎ (+352) 4303 4293